

165

Alkotmánybíróság
1015 Budapest, Donáti u. 35-45.

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
MUNKÁÜGY	
6.	
REGISZTRÁCIÓS SZÁM	
KÖZLÉSI SZÁM	
2016-05-23	
KÖZTÖK:	
MUNKÁÜGY	

Tisztelt Alkotmánybíróság!

Alulírott

z Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLII. törvény 27 § alapján az alábbi

alkotmányjogi panasz indítványt

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám: 11/953-2/2016	
Érkezett: 2016 JÚN 03.	
Példány:	Kezeli/irattal:
Melléklet:	

terjesztem elő:

Kérem a tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy állapítsa meg a Fővárosi Törvényszék, mint másodfokú bíróság 4.Mf.638.559/2014/8. számú ítéletének, valamint a Kúria Mfv.I.10.307/2015/5. számú döntésének alaptörvény-ellenességét, és **semmisítse meg** azokat, mivel sértik az Alaptörvény jelen indítvány 2. pontjában kifejtett cikkeiben foglalt alapjogokat, illetve alaptörvényi rendelkezést. Másodlagos indítványi kérelemként kérjük továbbá, hogy az Alkotmánybíróság az Abtv. 32. § (1) bekezdése alapján hivatalból vizsgálja meg és állapítsa meg a hivatkozott bírói döntések nemzetközi szerződésbe ütközését (lásd az alkotmányjogi panasz 4.1. pontját és 4. mellékletét), amennyiben a kizárólag magyar alkotmányjogi érvelésre vonatkozó kérelmeinknek a tisztelt Alkotmánybíróság nem adna helyt.

Kérelmem indokolásaként az alábbiakat adom elő:

1. A megsemmisíteni kért bírói döntések megnevezése, a határidő-számításhoz szükséges adatok közlése:

Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 2014. július 2-án kézhez vett 25.M. 727/2011/56. elsőfokú ítélete, a Fővárosi Törvényszék 2015. Március 4-én kézhez vett 4.Mf.638.559/2014/8. számú ítélete, valamint a Kúria 2016. március 23-án érkezett Mfv.I.10.307/2015/5. számú ítélete.

2. Az Alaptörvényben biztosított jog, illetve megsértett alaptörvényi rendelkezés megnevezése:

Indítványozó az Alaptörvény XV. Cikk (1) és (2) bekezdéseiben foglalt jogai (az egyenlő bánásmóddhoz való alapjog, illetve az alapjogok gyakorlása során az indokolatlan hátrányos megkülönböztetés tilalma) sérült a XIII. Cikk (1) bekezdése által kimondott alapjogához (tulajdonhoz való jog) kapcsolódóan, továbbá

1
25.M.
2016.05.05. Jee.

Indítványozó az Alaptörvény XXVIII. Cikk (1) bekezdésében deklarált joga (tiszteséges tárgyaláshoz való jog) sérült.

„XIII. Cikk (1): Mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez.

(...)

XV. Cikk (1) A törvény előtt mindenki egyenlő.

(...)

(2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja

(...)

XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el”.

Ezen túlmenően az eljáró bíróságok megsértették az Alaptörvény 28. cikkét is, amely szerint „A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak”.

3. A közvetlen érintettség kifejtése (az eljárás megindításának indokai, az Alaptörvényben biztosított jog sérelmének lényege, bírói döntés esetén a pertörténet röviden, az ügyben hozott bírói döntések stb.):

A Indítványozó (továbbiakban Felperes) 2011. február 15-én fordult a Fővárosi Munkaügyi Bírósághoz, munkaviszonyának 2011. január 17-én történt megszüntetése jogellenességének megállapítása céljából, az Intesa SanPaolo Group magyarországi leányvállalata, a CIB Bank Zrt-vel (továbbiakban mint Alperes) szemben. Ügyszám: 25.M. 727/2011/37.

Felperes 2011. március 1-től 2011. július 31-ig Magyarországon ugyan elhelyezkedett, de a korábbinál minden szempontból előnytelenebb munkakörben, így tovább keresett a korábbi munkájának (munkakörének, kereseti viszonyainak) megfelelő állást, és 6 hónap elteltével, 2011. szeptemberétől, Hollandiában állt munkaviszonyba.

Fővárosi Munkaügyi Bíróság 2013. július 3-i közbenső ítéletével kimondta a munkaviszony megszüntetésének jogellenességét. Az ítélet ellen alperes nem nyújtott be fellebbezést. A bíróság ezután a jogellenes munkaviszony megszüntetéssel összefüggésben lévő károk mértékét vizsgálta. A perben irányadó 1992. évi XXII. törvény („korábbi” Mt.) 100. § (6) alapján – tekintettel a munkaviszony jogellenes megszüntetésére – alperesnek meg kell térítenie a felperes elmaradt munkabérét (egyéb járandóságait) és felmerült kárát. Nem kell megtéríteni a munkabérnek (egyéb járandóságnak), illetve a kárnak azt a részét, ami máshonnan megtérült. Fővárosi Munkaügyi Bíróság közbenső ítélete alkotmányjogi értelemben vett tulajdonosi jogokat keletkeztet elmaradt munkabér tekintetében, azzal, hogy a káron szerzés tilalmának általános elvét figyelembe véve, le kell vonni, ami máshonnan megtérült. Hogyan határozható meg

azonban a megtérülés, ha időközben a munkavállaló külföldön (de az EU-n belül) helyezkedett el és megtérült jövedelme részben vagy egészben külföldről származott?

E probléma nemzetközi irodalma kiterjedt, éppúgy, mint a vonatkozó nemzetközi joggyakorlat. Az ügy nemzetközi bírói joggyakorlatának összefoglalóját a 4. mellékletben helyeztük el, itt csak azt emeljük ki, hogy az kivétel nélkül **a vásárlóerő paritást alkalmazzák** különböző országokból származó jövedelmek összevetésénél. Sőt, ebbe a sorba illeszkedik alperes, azaz az Intesa SanPaolo csoport gyakorlata is: a más országba küldött munkavállalóik bérét korrigálják a vásárlóerő paritásnak megfelelően.

Fentiek alapján Felperes határozott álláspontja – melyre mind első, mind másodfokon, valamint Kúriához intézett felülvizsgálati kérelmében is hivatkozott – az volt, hogy a magyar bírói gyakorlatban alkalmazott magyarországi munkaviszonyok között működő elv (a bruttó bérek egyszerű (nominális) összehasonlítása) alkalmazása sérti az egyenlő bánásmód, azon belül is a közvetett diszkrimináció tilalmának elvét és ezzel Alaptörvény fent idézett rendelkezéseit, valamint Magyarország által ratifikált nemzetközi szerződést is sért.

Felperes fentiek alapján elmaradt munkabér jogcímén előterjesztett, kereseti kérelmét a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 2014. július 2-án kézhez vett elsőfokú ítélete elutasította (25.M. 727/2011/56.). Felperes külföldi jövedelmét bruttó értéken és egyszerűen nominálisan (az EURHUF árfolyam alkalmazásával) számította magyar forintra, a teljes időszakot összevonta és így helyezte levonásba. Ezzel a módszerrel, a 2011. februártól augusztusig forintban felhalmozódott ténylegesen kiesett jövedelmét sem ítélte meg a magyar bíróság, arra tekintettel, hogy a későbbi időszakban Hollandiában szerzett jövedelem nominálisan magasabb volt, így az kompenzálta ez első hónapokban kiesett hazai béréért is.

Felperes fellebbezést nyújtott be a Fővárosi Törvényszékhez. A Fővárosi Törvényszék 4.Mf.638.559/2014/8. számú ítéletében helyben hagyta elsőfokú bíróság ítéletét.

Fővárosi Törvényszék eljárási illeték (1.125.000 Ft) és alperes ügyvédi költségeinek megtérítésére (446.000 Ft értékben) kötelezte Felperest.

Felperes felülvizsgálati kérelemmel fordult Kúriához. A Kúria Mfv.I.10.307/2015/5. számú ítéletében hatályában fenntartotta a Fővárosi Törvényszék ítéletét, valamint eljárási illeték (1.191.000 Ft) és alperes ügyvédi költségeinek (152.400 Ft) megtérítésére kötelezte Felperest.

4. Indokolás arra nézve, hogy a sérelmezett bírói döntés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezésével:

A munkaviszony jogellenes megszüntetése egyik jogkövetkezménye, hogy munkáltatónak meg kell térítenie munkavállaló kiesett jövedelmét, azzal, hogy a káron szerzés általános elve miatt, levonásba kell helyezni azt a részt, ami máshonnan megtérül. Felperes számára számára mind az Mt., mind az Alaptörvény (alkotmányjogi értelemben vett) **tulajdonosi jogokat keletkeztet** a kiesett bérére vonatkozóan, melyet – álláspontja szerint – diszkriminatív módon indokolatlan mértékben csökkentettek az eljáró bíróságok, ezzel elvonták a Felperes tulajdonhoz való jogát és egyúttal hátrányos megkülönböztetést alkalmaztak az EU-n belül munkát vállaló, azonos helyzetben lévő (a Felperessel homogén csoportba tartozó) más munkavállalóival szemben.

A diszkrimináció-tilalmát a magyar Alaptörvény nem önállóan érvényesíthető alapvető jogként, illetve emberi jogként ismeri, az szükségszerűen hárompólusú jogviszonyt feltételez. Az azonban más alapjogokhoz kapcsolódva, azok érvényesítési módjának mércéjéül szolgál (lásd részletesen a 4.2. pontot).

4.1. Az EU jogrendje és az Emberi Jogok Európai Egyezményén alapuló strasbourgi joggyakorlat (az Emberi Jogok Európai Bíróságának – a továbbiakban: EJEB – értelmezése) egyaránt elismeri, hogy megkülönböztetés nemcsak abból származhat, ha hasonló helyzetű személyekkel másként bánnak, hanem abból is, ha eltérő helyzetű személyeknek ugyanazt a bánásmódot kínálják fel. Az EJEB néhány közelmúltbeli ítéletében a közvetett megkülönböztetésnek erre a meghatározására építve kimondta, hogy „a bánásmód különbsége megnyilvánulhat abban, hogy aránytalanul hátrányos hatások következnek egy általános politikából vagy intézkedésből, amely semleges megfogalmazással ugyan, de megkülönböztetést alkalmaz egy csoporttal szemben” (EJEB, D.H. és társai kontra Cseh Köztársaság [GC] (57325/00), 2007. november 13., 184. bekezdés; EJEB, Opuz kontra Törökország (33401/02), 2009. június 9., 183. bekezdés; EJEB, Zarb Adami kontra Málta (17209/02), 2006. június 20., 80. bekezdés.)

Jelen ügyben éppen erről van szó. A Bíróság ugyanazt a bánásmódot alkalmazta felperessel szemben a külföldön szerzett jövedelme esetében, mint amit egy Magyarországon elhelyezkedett munkavállalóval szemben érvényesített volna. A közvetett megkülönböztetés bizonyításához a következő három elem egyidejű megléte szükséges:

- A. Egy semleges szabály, feltétel vagy gyakorlat megléte, mely
- B. egy „védett csoportra” lényegesen hátrányosabban hat, és
- C. a fő különbséget (amely miatt a csoport hátrányos helyzetbe kerül), egy „védett tulajdonság” jelenti (okozati összefüggés).

A. **A semleges szabály megléte:** A jelen perben irányadó 1992. évi XXII. törvény („korábbi” Mt.) 100. § (6), mely alapján – tekintettel a munkaviszony jogellenes megszüntetésére – alperesnek meg kell térítenie a felperes elmaradt munkabérét (egyéb járandóságait) és felmerült kárát. Nem kell megtéríteni a munkabérnek (egyéb járandóságnak), illetve a kárnak azt a részét, ami máshonnan megtérült. Ezen általános szabály alkalmazásában a magyar munkajogi bírói gyakorlat a kiesett bruttó munkabérből levonja az időközben megtérült bruttó munkabért a teljes időszakra vonatkozóan, tehát nem hónapról hónapra.

B. **Egy védett csoportra lényegesen hátrányosan hat.** Egy gazdaságilag fejlettebb uniós tagországban elhelyezkedett és életvitelt folytató munkavállaló jövedelmét terheli az ottani magasabb árszínvonal és a magasabb személyi jövedelemadó, mely jövedelmétől elválaszthatatlan körülmény. Ennek figyelmen kívül hagyása a levonásba helyezett megtérüléskor hátrányosan érinti munkavállalót egy Magyarországon élő társával szemben. Életkörülményei tekintetében tehát hátrányosabb helyzetben van, azonos bruttó jövedelem esetén.

„Védett csoportba” tartozik-e az Unió más tagországában elhelyezkedett munkavállaló? Utóbbi kérdés azzal ekvivalens, hogy a lakóhely (munkavállalás helye) szerinti ország alapján történő különbségtétel kimeríti az Alaptörvényében XV. Cikk (2) bekezdés nevesített “egyéb helyzet” fogalmát. E kérdéstről állást foglalt az EJEB a Carson és társai kontra

Egyesült Királyság ügyben (EJEB, Carson és társai kontra Egyesült Királyság [GC] (42184/05), 2010. március 16.) és kimondta, hogy a lakóhely szerinti ország alapján történő különbségtétel kimeríti az Emberi Jogok Európai Egyezménye 14. Cikkében (melynek megfelelője Magyarország Alaptörvényében – az alapjogok vonatkozásában – a XV. Cikk (2) bekezdése) nevesített “egyéb helyzet” fogalmát.

C. A fő különbséget, ami miatt a csoport kárt szenvedett a „védett tulajdonság” jelentése (okozati összefüggés)?

Másképpen, azért kerül-e munkavállaló hátrányos helyzetbe, mert másik uniós tagországban tartózkodik életvitelszerűen. A válasz igenlő, mert az adott ország árszínvonala és személyi jövedelemadó kulcsa megkerülhetetlen és semleges körülmény, ha a munkavállaló életvitelszerűen ott él és dolgozik. Munkavállaló nem volna kiteve e körülménynek, ha Magyarországon élne.

Fentiek alapján a magyar bíróságok ítélete hátrányos megkülönböztetésben részesíti felperest egy

- másik magyarországi munkavállalóhoz képest, akinek a jövedelme lényegesen többet ér az alacsonyabb magyarországi vásárlóerő és lényegesen kisebb adóterheléssel bír.
- egy másik (külföldi kiküldetésben lévő) Intesa SanPaolo csoportba tartozó munkavállalóhoz képest (tekintettel arra, hogy felperes munkaviszonya 2013. július 2-án a hatályos bírósági ítélettel szűnt meg, helyzete 2011-2013 között összevethető egy a cégnél dolgozó munkavállalóéval). Utóbbi jövedelme alperes jövedelmezési politikájának megfelelően korrigálva lett volna a külföldi magasabb árszínvonal miatt. Ekkor az alperesnél szerzett jövedelem a külföldi viszonyoknak megfelelően lett volna kiszámítva (meg lett volna emelve) és abból kellett volna levonni a Hollandiában megkeresett jövedelmet.

Indítványozó kéri, hogy az Alkotmánybíróság az Abtv. 32. § (1) bekezdése alapján hivatalból vizsgálja meg és állapítsa meg a döntés nemzetközi szerződésbe ütközését. Álláspontja szerint ugyanis, a Magyar Alaptörvényben meghatározott és jelen perben sérült jogai az Emberi Jogok Európai Egyezménye alapján is sérültek. Konkrétan 14. cikkben nevesített hátrányos megkülönböztetés tilalma sérül az 1. jegyzőkönyv 1. cikke vonatkozásában. A 14. cikk ugyanis megkülönböztetés-mentes bánásmódot biztosít az egyezménybeli jogok, így a tulajdonjog (a javak békés birtoklásához való jog) tekintetében is. Ahhoz ugyanis, hogy a 14. cikk sérelme megállapítható legyen, elegendő, ha a kérelem egy másik, a konvenció által deklarált jog védelmi körébe tartozik. Megjegyzem ezzel összefüggésben, hogy a magyar Alkotmánybírósághoz hasonlóan az EJEB értelmezési gyakorlata is védelemben részesíti a jogos várományokat („legitimate expectations”) a már megszerzett javakon, tulajdonon túl.

Indítványozó hivatkozni kíván az EJEB Carson és társai kontra Egyesült Királyság ügyben (Carson és társai kontra Egyesült Királyság [GC] (42184/05), 2010. március 16.) hozott ítéletére is. A kérelmezők amiatt tettek panaszt, hogy a kormány lakóhely alapján történő megkülönböztetést alkalmaz velük szemben, amikor nem engedélyezi, hogy a nyugdíjuk összegét ugyanazon az alapon korrigálják felfelé, mint azokét a nyugdíjasokét, akik az Egyesült Királyságban vagy az Egyesült Királysággal erre vonatkozó kétoldalú megállapodást kötött országok valamelyikében élnek. Az EJEB azt állapította meg, hogy

- a. amennyiben a nemzeti jogszabály valamilyen jövedelemre vonatkozóan jogot ad, az tulajdonosi érdeket teremt, amely az 1. jegyzőkönyv 1. cikke alapján védelmet élvez,

- b. a lakóhely szerinti ország alapján történő különbségtétel kimeríti a 14. Cikkben nevesített "egyéb helyzet" fogalmát,
- c. nem tekinthető azonos helyzetben lévőnek a másik országban élő személy, mégpedig éppen a megélhetéshez kapcsolódó eltérő helyzete miatt.

Fentiek egyértelműen megfeleltethetők a Felperes helyzetének.

Felperes hivatkozni kíván arra is, hogy az általa kimerített jogorvoslati fórumok mindegyikének jelezte, hogy a magyar bírói gyakorlatban alkalmazott módszertan a jövedelmek összehasonlítására nemzetközi szerződésbe ütköző. Álláspontja szerint a bíróság döntése korlátozza a belső piaci szabadságok érvényesülését, és sérti az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés 45. cikkében (korábbi EKSZ 39. cikke) foglaltakat: "A munkavállalók szabad mozgása magában foglalja az állampolgárság alapján történő minden megkülönböztetés megszüntetését a tagállamok munkavállalói között a foglalkoztatás, a javadalmazás, valamint az egyéb munka- és foglalkoztatási feltételek tekintetében."

Álláspontunk szerint munkavállaló ettől a jogától elválaszthatatlan körülmény a másik ország eltérő árszínvonala és eltérő adóztatása, mely lényegesen befolyásolja a jövedelem vásárlóértékét. E körülmények figyelmen kívül hagyása közvetett diszkriminációt jelent és így nemzetközi szerződésbe ütköző is.

Tekintettel arra, hogy a jelen ügynek nemzetközi (strasbourgi joggyakorlatra, illetve az uniós jog értelmezésére vonatkozó) aspektusai vannak, a hivatalbóli (ex officio) vizsgálat – nézetem szerint – indokolt. Ezt az álláspontomat erősíti az Alkotmánybíróság ama gyakorlata is, amely szerint „[e]gyes alapjogok esetében az Alkotmány ugyanúgy fogalmazza meg az alapjog lényegi tartalmát, mint valamely nemzetközi szerződés (például a Polgári és Politikai Jogok Egyezségokmánya és az Emberi Jogok Európai Egyezménye). Ezekben az esetekben az Alkotmánybíróság által nyújtott alapjogvédelem szintje semmiképpen sem lehet alacsonyabb, mint a nemzetközi (jellemzően a strasbourgi Emberi Jogok Bírósága által kibontott) jogvédelem szintje.” (ABH 2011, 290, 321.; megerősítette legutóbb a 30/2015. (X. 15.) AB határozat).

4.2. Álláspontom szerint ugyanerre az álláspontra lehet jutni akkor, ha az Alaptörvény XV. Cikke alapján vizsgálja a panasz alapjául szolgáló ügyet az Alkotmánybíróság, figyelemmel a XIII. cikk szerinti tulajdonhoz való jogra is.

Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint az azonos szabályozási körbe vont jogalanyok közötti olyan alkotmányos indok nélkül tett megkülönböztetés tilos, amelynek következtében egyes jogalanyok hátrányos helyzetbe kerülnek. Nem tekinthető viszont hátrányos megkülönböztetésnek, ha a jogi szabályozás különböző tulajdonságokkal bíró alanyi körre eltérő rendelkezéseket állapít meg, mert alkotmányellenes megkülönböztetés csak összehasonlítható – azonos csoportba tartozó – személyi körben lehetséges {lásd például: 3062/2012. (VII. 26.) AB határozat, Indokolás [168]}. [48] A hátrányos megkülönböztetés vizsgálatánál tehát az első eldöntendő kérdés, hogy az adott szabályozás tekintetében állított megkülönböztetés egymással összehasonlítható (homogén csoportba tartozó) alanyi körre vonatkozik-e. Nézetem szerint a jelen ügyben homogén csoportot a Felperes szempontjából az alábbi alanyi körök képeznek:

- másik magyarországi munkavállaló, akinek a jövedelme lényegesen többet ér az alacsonyabb magyarországi vásárlóerő miatt és lényegesen kisebb adóterheléssel bír.

- egy másik (külföldi kiküldetésben lévő) Intesa SanPaolo csoportba tartozó munkavállaló (tekintettel arra, hogy felperes munkaviszonya 2013. július 2-án a hatályos bírósági ítélettel szűnt meg, helyzete 2011-2013 között összevethető egy a cégnél dolgozó munkavállalóéval). Utóbbi jövedelme alperes jövedelmezési politikájának megfelelően korrigálva lett volna a külföldi magasabb árszínvonal miatt. Ekkor az alperesnél szerzett jövedelem a külföldi viszonyoknak megfelelően lett volna kiszámítva (meg lett volna emelve) és abból kellett volna levonni a Hollandiában megkeresett jövedelmet.

Ahogy korábban utaltam rá, a diszkrimináció tilalma és az általános egyenlőségi szabály önálló tilalom, illetve alapjog, de nem önmagában alkalmazandó szabály, mivel – amellet, hogy hárompólusú jogviszonyt feltételez – csak valamely norma által biztosított joggal vagy előírt kötelezettséggel, illetve egyedi intézkedéssel összefüggésben értelmezhetők az abból eredő követelmények. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában – a normakontrollra irányuló eljárásokban – a megkülönböztetés indokoltságának eldöntéséhez alkalmazott alkotmányos mérce elsősorban attól függ, hogy a megkülönböztetést tartalmazó szabály az Alaptörvény által biztosított alapjogok vagy a jogrendszer alacsonyabb szintű normája által biztosított jogok tekintetében valósítanak meg különbségtételt. Míg az előbbi esetben az alapjog-korlátozás szigorú – az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésének második mondatában is megjelenő – szükségesség-arányosság tesztje a mérce, addig az utóbbi esetben az ésszerűségi tesztet kell alkalmazni [30/1997. (IV. 29.) AB határozat, ABH 1997, 130, 139–140.]. {Más az irányadó teszt abban, a jelenlegi ügytől eltérő esetben, ha az egyén „megváltoztathatatlan – saját elhatározásától nem függő, többnyire eleve adott – tulajdonságain alapuló” megkülönböztetésről van szó. {Lásd a 42/2012. (XII. 20.) AB határozatot, Indokolás [41]}

Mivel az elmaradt munkabér alkotmányjogi értelemben megszerzett tulajdon, illetve váromány, ezért – álláspontom szerint – elsősorban a szükségességi-arányossági tesztet kellett volna alkalmazni az eljáró bíróságoknak, illetve majd az Alkotmánybíróságnak. „Az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésébe foglalt és az Alkotmánybíróság gyakorlatában kimunkált szükségességi-arányossági teszt alapján az Alaptörvényben biztosított alapvető jogot érintő korlátozás akkor felel meg az Alaptörvénynek, ha másik alapvető jog vagy szabadság védelme vagy érvényesülése, illetve egyéb alkotmányos érték védelme más módon nem érhető el, tehát a korlátozás feltétlenül (vagyis elkerülhetetlenül) szükséges valamely alapvető jog érvényesülése vagy alkotmányos érték védelme érdekében. Az alapjog korlátozásának alkotmányosságához ezen túlmenően szükséges az is, hogy a korlátozás megfeleljen az arányosság követelményeinek: az elérni kívánt cél fontossága és az ennek érdekében okozott alapjog-sérelem súlya megfelelő arányban legyenek egymással. A jogalkotó a korlátozás során köteles az adott cél elérésére alkalmas legenyhébb eszközt alkalmazni, és nem szabad érintenie az alapjog lényeges tartalmát (v.ö. először a 879/B/1992. AB határozattal, ABH 1996, 397, 401.).

Nézetem szerint már a szükségességi tesztnek sem felel meg az eljáró bíróságok értelmezése, hiszen nem volt elkerülhetetlen a korlátozás, azt nem indokolta feltétlenül más alapvető jog vagy alkotmányos érték védelme, illetve az arányossági tesztnek sem felelt meg, mivel nem a lehető legkevésbé korlátozó eszközt alkalmazták az eljáró bíróságok: alkotmánykonform értelmezés esetén (az Alaptörvény 28. cikke alkalmazásával) figyelembe vették volna csoport-homogenitást.

Amennyiben a tisztelt Alkotmánybíróság nem alapjogi védelemben kívánja részesíteni az elmaradt munkabért, hanem csupán törvény biztosította jogként értelmezi, akkor kérjük az ésszerűségi teszt alkalmazását az ügyben. Ez alapján akkor alaptörvény-ellenes a megkülönböztetés, ha a megkülönböztetésnek nincs tárgyilagos mérlegelés szerinti ésszerű

indoka, vagyis önkényes. Az önkényes, ésszerű indok nélküli megkülönböztetés – végső soron – az emberi méltóság alapját sérti, mert ilyen esetben a jogalkotó bizonyosan nem kezelte az érintetteket azonos méltóságú személyként, s nem értékelte mindegyikük szempontjait azonos körültekintéssel, figyelemmel és méltányossággal.

Az ésszerűségi teszttel kapcsolatban megjegyzem, hogy – nézetem szerint – a megkülönböztetésnek nincs tárgyilagos mérlegelés szerinti ésszerű indoka, ezért önkényes, hiszen az egyetlen releváns különbség a fenti munkavállalói csoportok között a jogellenes felmondás után választott munkavégzési hely (lakóhely) volt, amit az ügyben eljáró bíróságok kimutattak.

4.3. Indítványozó álláspontja szerint az Alaptörvény XXVIII. Cikk (1) bekezdésében deklarált joga (tisztességes tárgyaláshoz való jog) is sérült, mert nem teljesült, hogy ügyét tisztességes módon, ésszerű határidőn belül és azt kellően indokolva bírálják el az eljáró bíróságok.

- A. Felperes ügye indokolatlanul elhúzódott. A 2011. február 15-én benyújtott keresettel indult és 2016. március 23-án kézhez vett kúriai döntéssel zárult. Ez több, mint 5 év, mely alatt kétszer is előfordult, hogy több, mint 1 év szünet volt két tárgyalás között. Az elsőfokú összegszerű döntésre 3 és fél évet kellett várni, annak ellenére, hogy felperest 100%-ban pernyertesnek hirdette ki az elsőfokú bíróság és alperes nem nyújtott be fellebbezést ez ellen.
- B. Az alkotmányjogi panasz nem irányulhat a bírói döntés jogszerűségének felülvizsgálatára. Az Alkotmánybíróság a konkrét ügyben nem egy további jogorvoslati fórum a rendes bírósági rendszerben, így az ügy tartalmi részével, hacsak az nem ütöközik alkotmányos alapjogba, nem foglalkozhat. **Jelen perben azonban a Fővárosi Törvényszék és Kúria sem a per tárgyával foglalkozott.** Úgy tartották fent elsőfokú bíróság ítéletét hatályában, hogy nem vizsgálták meg a fellebbezésben illetve felülvizsgálati kérelemben ténylegesen előterjesztett jogkérdést, „megkerülték” a felvetett és a magyar jogban újszerű kérdést.

Maga a 4.1 pontban kifejtett közvetett megkülönböztetés egy tünete az általánosabb az Alaptörvény XXVIII. Cikk (1) bekezdésében deklarált tisztességes tárgyaláshoz való jog sérülésének, annak, hogy másod és harmadfokú bíróságok a magyar munkaügyi gyakorlatban már ismert kereteken belül maradtak, az ügyben újszerű elemekkel nem foglalkoztak. Emiatt pedig nem folytattak le az ügyre vonatkozó releváns vizsgálatot. A hatékony jogorvoslat részét kell képeznie az eljáró bíróság ítéletének írásos indoklásának, mely releváns (az ügyre vonatkozik) és melyből egyértelműen következtetni lehet az alkalmazott jogszabályokra. Mindkettő hiányzik Fővárosi Törvényszék és Kúria ítéletéből, az alábbiak szerint:

- Másodfokon, Fővárosi Törvényszék a fellebbezés központi kérdésköréről a vásárlóerő paritás alkalmazhatóságáról mindössze annyit állít, hogy az “véleménye szerint nem vehető figyelembe” (Fővárosi Törvényszék ítélete, 5. oldal közepe). Jogszabályra nem hivatkozik, indoklást nem ad. Ezen túl pedig a külföldi életvitel többletterheinek kárként való értelmezésével foglalkozik, holott az nem volt tárgya a fellebbezésnek, sőt felperes kifejezetten ki is emelte, hogy nem e címen kell azokat vizsgálni.

- **Kúria ítéletében egyáltalán nem vizsgálja a felperes által felülvizsgálati kérelemben is kifogásolt bírói ítélet nemzetközi szerződésbe ütközését.**
- Kúria kijelenti, hogy az Európai Unió joggyakorlata a magyar bíróságokat „nem köti jogalkalmazásuk során” (Kúria ítélete, 11. oldal 2. Bekezdés). Még ha ez igaz is (v.ö.: az Alaptörvény E) cikkével), ez nem jelenti azt, hogy Kúriának nem kellett volna megvizsgálnia az ott számos jogkérdésben alkalmazott (a magyar jogban azonban újszerű) gyakorlat megalapozottságát, ha ezt a felülvizsgálati kérelem explicit módon eléje tárja.
- **A Kúria indoklásában a vizsgálat tárgyát képező helyzetet, a különböző országokból származó jövedelmek összehasonlításának módját és a vásárlóerő paritás alkalmazhatóságát egyáltalán nem vizsgálja, arról szót sem ejt.** Közvetve utal arra, hogy a nemzetközi gyakorlatban tapasztalt jogkérdés eltérő a jelen perben vizsgálttól (Kúria ítélete, 11. oldal 2. bekezdés), de nem indokolja, hogy miért gondolja ezt, annak ellenére sem, hogy a bemutatott nemzetközi joggyakorlat minden esetben a különböző országokból származó jövedelmek összehasonlításáról szólt, melyek között van munka és közszolgálati jogviszony is. Jogszabályra nem hivatkozik, indoklást nem ad.
- Kúria egyáltalán nem foglalkozik felperes beadványának másik lényeges kérdésével sem, nevezetesen az **eltérő adókulcsokból adódó különbséggel. Szót sem ejt a munkavállalót ebből adódóan érő hátrányos helyzet lehetséges kezeléséről,** illetve ennek mellőzése okáról, holott felülvizsgálati kérelem ezt is nagy alaposággal járta körül és sorakoztat fel érveket ennek fontosságáról.
- Kúria nem ad választ arra sem, hogy miért tartja szükségesnek a jogellenes felmondás és a külföldi munkavégzéstől elválaszthatatlan többletköltségek ok-okozati összefüggésének meglétét, ha azt nem tartja szükségesnek a jogellenes felmondás és a külföldi munkavégzés bevételei között.
- Kúria álláspontja az volt, hogy a megtérülés számításakor munkabért munkabérrel kell összevetni (Kúria ítélete, 10. oldal közepe). Ez azonban ellentétben áll azzal a korábbi véleményével, hogy a vállalkozás profitját (bevételei és költségei különbségét) is megtérülésként kezeli (Legfelsőbb Bíróság Mfv.II,10.890/1998., Fővárosi Bíróság 55.Mf.24.551/2006/5.). A magyar jog tehát képes kezelni speciális helyzeteket a megtérülés számításánál. Kúria mégsem indokolja, hogy miért nem tartja indokoltnak ezt kezelni jelen perben is.
- Felperes felülvizsgálati kérelmében rámutat, hogy a magyar jog kezeli a fejlettebb országok magasabb árszínvonala miatti eltérést, a devizaellátmány és napidíj intézményével, melyet Kúria is elismer eseti döntéseiben (BH 2000.12.567.). Kúria ítéletében nem tér ki erre sem. Nem tárgyalja, hogy miért nem teszi meg ugyanezt a jelen per tárgyát képező jogkérdésben.
- Felperes másodlagos kérelmében **sem** kárként kívánta érvényesteni a megszerzett jövedelem megszerzéséhez kapcsolódó költségeket. Kúria kijelenti, hogy „nincs lehetőség” ezek figyelembe vételére (11. oldal 3. Bekezdés). Állítását semmilyen

jogszabályra vagy bírói döntésre nem alapozza, azokra nem hivatkozik, indoklást nem ad.

Nézetem szerint ez az eljárás ütközik mind az EJEB, mind a magyar Alkotmánybíróság értelmezési gyakorlatával.

Az Egyezmény 6. Cikk (1) bekezdése mindenkinek jogot biztosít arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen, nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja, és hozzon határozatot polgári jogi jogai és kötelezettségei tárgyában, illetőleg az ellene felhozott büntetőjogi vádak megalapozottságát illetően. Az EJEB az indokolt bírói döntéshez való jogot az Egyezmény 6. Cikkében foglalt tisztességes tárgyaláshoz való jog részének tekinti. E jog pontos tartalma az EJEB elmúlt évtizedek során számos döntésében kimunkált, széleskörű gyakorlatából olvasható ki. E körben az EJEB kiindulópontja az, hogy a bírói döntésekkel szemben valamennyi demokratikus jogállamban elvárható az objektivitás és az átláthatóság, ami egyfelől elejét veszi az önkényes hatósági és bírósági döntéshozatalnak, másrészt erősíti a bírósági döntéshozatalba vetett közbizalmat, és a bírói döntések tekintélyét (Taxquet kontra Belgium, 926/05.; 2010. november 16.; § 90.; legutóbb megerősítve: Shala kontra Norvégia, 15620/09.; 2012. július 10.; § 29.). Az EJEB következetes gyakorlata szerint a tisztességes eljárás és a jogállamiság elvéhez tartozik az a követelmény, hogy a bíróságok a döntéseik alapjául szolgáló indokokat kellő részletességgel mutassák be (Suominen kontra Finnország, 37801/97.; 2003. július 1.; § 34.; legutóbb megerősítve: Vojtechová kontra Szlovákia, 59102/08.; 2012. szeptember 25.; § 35.). Az EJEB olvasatában az adott bírói döntés természete, és az alapul fekvő egyedi ügy körülményei határozzák meg, hogy milyen terjedelmű és mélységű indokolás elégíti ki az indokolási kötelezettség egyezménybeli követelményét. Ebből következően az indokolt bírói döntéshez fűződő jog megsértését kizárólag az alapul fekvő egyedi ügy összes körülményeinek vizsgálatát követően lehet megítélni (Tatishvili kontra Oroszország, 1509/02.; 2007. február 22.; § 58.; Gradinar kontra Moldova, 7170/02.; 2008. április 8.; § 107.; legutóbb megerősítve: Sholokhov kontra Örményország és Moldova, 40358/05.; 2012. július 31.; § 67.). Éppen ezért elképzelhető, hogy valamely részletkérdésre vonatkozó indokolás teljes elmaradása nem, míg egy lényegesebb kérdésre vonatkozó hiányos indokolás viszont az Egyezmény 6. Cikkében biztosított jog megsértését idézi elő. Az EJEB az indokolások fogyatékoságának foka tekintetében kijelölte azt a határvonalat, amely elválasztja az Egyezménynek megfelelően indokolt határozatokat az Egyezményt sértő hiányos vagy fogyatékos indokolást tartalmazó határozatoktól. Ennek során az EJEB elvi élel szögezte le, hogy az indokolt hatósági döntéshez való jog semmiképpen sem jelentheti azt, hogy az ügyben eljáró bíróságot a felek valamennyi érvelése tekintetében részletes indokolási kötelezettség terhelné (Hiro Balani kontra Spanyolország, 18064/91.; 1994. december 9.; § 27.; Ruiz Torija kontra Spanyolország, 18390/91.; 1994. december 9.; § 29.; García Ruiz kontra Spanyolország, 30544/96.; 1999. január 21.; § 26.; Hirvisaari kontra Finnország, 49684/99.; 2001. december 25.; § 30.; legutóbb megerősítve: Sholokhov kontra Örményország és Moldova, 40358/05.; 2012. július 31.; § 67.). Az EJEB ugyanakkor azt is elvi élel mondta ki, hogy a döntéssel szemben feltétlen elvárás, hogy a bíróság az ügy lényegi részeit a szükséges alapossgal vizsgálja meg, és erről a vizsgálatáról a határozatának indokolásában is adjon számot.

Az EJEB álláspontja szerint nem felel meg az Egyezmény 6. Cikkében foglalt elvárásnak, ha a felülbírálati bírói fórum az alsóbb fokú bíróságnak az ügy lényegi kérdései tekintetében kifejtett érveit további vizsgálat és a vizsgálat indokainak előadása nélkül hagyja helyben (Helle v. Finnország, 20772/92.; 1997. december 19.; § 60.; Karakasis v. Görögország, 38194/97.; 2000.

október 17.; § 27.; Boldea v. Románia, 19997/02.; 2007. február 15.; § 30.; Tacquet v. Belgium, 926/05.; 2010. november 16.; § 91.; legutóbb megerősítve: Vojtechová v. Szlovákia, 59102/08.; 2012. szeptember 25., § 35.). Az EJEB az indokolási kötelezettség teljesítésének vizsgálatakor figyelemmel van arra is, hogy az indokolás hiánya vagy fogyatékosága valamely fél írásban megfogalmazott, világosan és pontosan körülírt kérdését érinti-e (Hiro Balani kontra Spanyolország, 18064/91.; 1994. december 9.; § 28.; Ruiz Torija kontra Spanyolország, 18390/91.; 1994. december 9.; § 30., legutóbb megerősítve: Ilyadi kontra Oroszország, 6642/05.; 2011. május 5.; § 44.).

Az Egyezmény jogvédelmi rendszerében a bírói döntéseknek a tisztességes eljárás által megkövetelt indokolása iránti igény egyfelől szoros összefüggésben áll a jogorvoslathoz fűződő joggal, ugyanis e jog hatékony gyakorlására kizárólag a bíróság döntését alátámasztó indokok ismeretében nyílik valódi lehetőség (erről lásd: Baucher kontra Franciaország, 53640/00.; 2007. július 24., §§ 47–51.). Másfelől szoros összefüggés mutatkozik az indokolási kötelezettség teljesítése, és a tisztességes eljáráshoz fűződő jogból fakadó azon alkotmányos igény között, hogy az eljárásban szereplő fél meghallgatást nyerhessen, azaz kérelmét a bíróság megvizsgálja (erről lásd: Shala v. Norvégia, 15620/09.; 2012. július 10., § 29.). Ennek oka az, hogy kizárólag a kellő alapossággal indokolt bírói határozatból tűnhet ki, hogy az ügyet eldöntő bíróság ténylegesen figyelembe vette-e a felek által előterjesztett bizonyítékokat és érveket.

Ami a magyar Alkotmánybíróság gyakorlatát illeti, ott összefoglalóan a 7/2013. AB határozatban jutott a fentihez hasonló (tartalmilag azonos) eredményre a testület. E döntés szerint „Az indokolt bírói döntéshez fűződő jog ebből következően az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljárás alkotmányos követelményrendszerén belül jelentkezik. Az alkotmányos előírás ugyanakkor kizárólag az eljárási törvényekben foglaltak szerint kötelezheti a bíróságot a döntésének alapjául szolgáló indokok bemutatására. Ebből következik, hogy az Alkotmánybíróság az Alaptörvény e szabályát mindig együtt olvassa a jogvita jellege, és az adott ügy típusa által kijelölt konkrét eljárásjogi szabályokkal. Az Alaptörvény 28. cikk első mondata úgy rendelkezik, hogy “[a] bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik.” Az Alaptörvény 28. cikke tehát a bíróságokkal szemben azt a követelményt fogalmazza meg, hogy ítélezésük során a jogszabályokat az Alaptörvénnyel összhangban értelmezzék és alkalmazzák. Figyelemmel az Alaptörvény 28. cikkében előírt jogszabály értelmezési kötelezettségre is, az Alkotmánybíróság azt vizsgálja, hogy az indokolási kötelezettséget előíró eljárási jogszabályokat a bíróság az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében meghatározott követelményeknek megfelelően alkalmazta-e. Az Alkotmánybíróság tehát a rendes bíróságoktól eltérően nem a felülbírálatra alkalmasság szempontjából vizsgálja a bíróságok indokolási kötelezettségének teljesítését, és tartózkodik attól, hogy jogági dogmatikához tartozó kérdések helytállóságáról, illetve törvényességéről, avagy kizárólag törvényértelmezési problémáról állást foglaljon {3003/2012. (VI. 21.) AB végzés, Indokolás [4]}. Ennek megfelelően az Alkotmánybíróság nem vizsgálja azt sem, hogy az indokolásban megjelölt bizonyítékok és megjelenő érvek megalapozottak-e, mint ahogy azt sem vizsgálja, hogy a jogalkalmazó helytállóan értékelte-e az eljárásban beszerzett bizonyítékokat és előadott érveket, vagy a konkrét ügyben a bírói mérlegelés eredményeként megállapított tényállás megalapozott-e. A tényállás megállapítása, a bizonyítékok értékelése, és mérlegelése ugyanis az eljárási jogi szabályokban a

jogalkalmazó számára fenntartott feladat {3237/2012. (IX. 28.) AB végzés, 3309/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [5]}.

Ehhez képest az Alkotmánybíróság által vizsgált, az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében rejlő indokolási kötelezettség alkotmányos követelménye a bíróság döntési szabadságának abszolút korlátját jelenti, nevezetesen azt, hogy döntésének indokairól az eljárási törvényeknek megfelelően szükséges számot adnia. Az indokolási kötelezettség alkotmányjogi értelemben vett sérelme az eljárási szabály alaptörvény-ellenes alkalmazását jelenti. A tisztességes eljárásból fakadó elvárás tehát az eljárási szabályok Alaptörvénynek megfelelő alkalmazása, ami a jogállami keretek között működő bíróságok feladata. Az eljárási törvény rendelkezéseire is figyelemmel, a tisztességes eljárás alkotmányos követelménye a bírói döntésekkel szemben azt a minimális elvárást mindenképpen megfogalmazza, hogy a bíróság az eljárásban szereplő feleknek az ügy lényegi részeire vonatkozó észrevételeit kellő alaposítással megvizsgálja, és ennek értékeléséről határozatában számot adjon. Ennek megítéléséhez az Alkotmánybíróság vizsgálja a jogvita természetét, az alkalmazandó eljárási törvény rendelkezéseit, a felek által az adott ügyben előterjesztett kérelmeket és észrevételeket, valamint az ügyben választ igénylő lényeges kérdéseket”.

Nézetem szerint a támadott bírósági döntések e követelményeknek nem felelnek meg. A fentiek alapján, az indítványozó kéri a jelen indítvány 1. Pontjában felsorolt bírósági ítéletek megsemmisítését, mivel ezen ítéletek meghozatala során nem teljesült, hogy ügyét részrehajlás nélkül, tisztességes módon, ésszerű határidőn belül és azt indokolva bírálja el a Bíróság, mely ütközik az Alaptörvény XXVIII. Cikk (1) bekezdésével, illetve az Egyezmény 6. cikkével is.

4.4. Mivel az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügyben az eljáró bíróságok nem ismerték fel az ügy alapjogi vonatkozásait, sérült az Alaptörvény 28. cikke is, ami önmagában az ítéletek alaptörvény-ellenessége megállapítására és megsemmisítésére vezető ok az Alkotmánybíróság gyakorlatában. A 3/2015. (II. 2.) AB határozat szerint „az Alaptörvénynek ez a rendelkezése a bíróságok számára alkotmányos kötelezettségként írja elő, hogy ítélező tevékenységük során a jogszabályokat az Alaptörvénnyel összhangban értelmezzék {ld. pl. 7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [33] és 28/2013. (X. 9.) AB határozat, Indokolás [29]}. Ebből a kötelezettségből következik, hogy a bíróságnak a jogszabályok adta értelmezési mozgástér keretein belül azonosítania kell az elé kerülő ügy alapjogi vonatkozásait, és a bírói döntésben alkalmazott jogszabályokat az érintett alapjog alkotmányos tartalmára tekintettel kell értelmeznie. [18] A bírói döntések alkotmányossági felülvizsgálatát lehetővé tevő alkotmányjogi panasz (Abtv. 27. §) az Alaptörvény 28. cikkének érvényesülését szolgáló jogintézmény. Ilyen panasz alapján az Alkotmánybíróság a bírói döntésben foglalt jogértelmezés Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálja, azt, hogy a jogszabály alkalmazása során a bíróság az Alaptörvényben biztosított jogok alkotmányos tartalmát érvényre juttatta-e. Ha a bíróság az előtte fekvő, alapjogilag releváns ügy alapjogi érintettségére tekintet nélkül járt el, és az általa kialakított jogértelmezés nem áll összhangban e jog alkotmányos tartalmával, akkor a meghozott bírói döntés alaptörvény-ellenes”.

5. Annak bemutatása, hogy az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva:

Az eredeti ügyben felperes 2011. február 15-én fordult Bírósághoz. A panaszolt bánásmódot a Fővárosi Közigazgatási és Munkügyi Bíróság 2014. július 2-i döntése tartalmazza.

Ez ellen felperes a Fővárosi Törvényszékhez fellebbezett, melynek döntését 2015. március 4-én vette kézhez. Felülvizsgálati kérelmét 2015. április 30-án postázta a Kúria felé.

Kúria döntését felperes **2016. március 23-án** vette kézhez.

Ez utóbbi dátum a végső határozat kelte.

6. Nyilatkozom, hogy az ügyben a felülvizsgálati eljárás a Kúria előtt lezárult, a jogorvoslati lehetőségeimet kimerítettem.

Jelen beadványt közvetlenül az Alkotmánybíróságra is megküldtem.

Budapest, 2016. május 17.

Indítványozó aláírása

Mellékletek:

2. Nyilatkozat az indítvány és a személyes adatok nyilvánosságra hozhatóságáról

3. Érintettséget alátámasztó dokumentumok:

- 2014. július 2: Fővárosi Közigazgatási és Munkügyi Bíróság döntése a 25.M.727/2011 számú ügyben (3. Melléklet / 1-10. oldal)
- 2014. augusztus 19: Fellebbezés a Fővárosi Törvényszékhez, mint másodfokú bírósághoz (3. Melléklet / 11-21. oldal)
- 2014. december 10: Fellebbezés kiegészítése.(3. Melléklet / 22-25. oldal)
- 2015. március 4: Fővárosi Törvényszék, mint másodfokú bíróság 4.Mf.638.559/2014/8. számú ítélete (3. Melléklet / 26-31. oldal)
- 2015. április 30: Kúriához benyújtott Felülvizsgálati Kérelem (3. Melléklet / 32-47. oldal)
- 2015. december 16: Kúriához benyújtott előkészítő irat (3. Melléklet / 48-56. oldal)
- 2016. március 23. Kúria, mint felülvizsgálati Bíróság Mfv.I.10.307/2015/5. számú ítélete (3. Melléklet / 57-68. oldal)

4. A vásárlóerő paritásra vonatkozó nemzetközi joggyakorlat rövid összefoglalója

